

*Könyvek Bél Mátyásról. Bél Mátyás: Hungáriából Magyarország felé.*

Válogatta, a szöveget gondozta, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta: Tarnai Andor. Fordította: Déri Balázs, Donáth Regina és Tarnai Andor. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1984. 353 l. (Magyar Ritkaságok) – *Bél Mátyás: Magyarország népének élete 1730 táján.* Válogatta, sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta: Wellmann Imre. Fordította: Wellmann Imre és Püspöki-Nagy Péter. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1984. 517 l. (Történetírók Tára)

Bél Mátyás munkássága részben latin nyelve miatt, részben, mert kéziratban maradt, hosszú ideig hozzáférhetetlen volt a szélesebb érdeklődő kör számára. A két világháború között kezdtek tőle először magyarra fordított szemelvényeket kiadni, majd az elmúlt 20–25 évben egyre több helyi kiadványban látott napvilágot nagy országismertető művének, a *Notitiának* számos részlete. Születésének háromszázadik évfordulóját Magyarországon és Szlovákiában több újabb kiadvánnyal ünnepelték meg, a központi magyarországi kiadók Tarnai Andor és Wellmann Imre válogatásaival tisztelegtek emlékének, törlesztve régi mulasztásokat.

Mindkét könyvet életrajz- és munkásságismertető bevezető nyitja meg. Mindkét szerző rokonszenves vonásokkal, elsősorban eszmetörténeti keretbe helyezve ismerttet meg a XVIII. századi magyarországi művelődés egyik legnagyobb alakjával. A két kötet tartalma azonban eltér, úgy, hogy szerencsésen kiegészítik egymást. Wellmann Imre válogatása az ezidáig is jobban ismert Bél Mátyást állítja az olvasó elé azzal, hogy majdnem teljes terjedelemben országismertető munkáiból közöl részeket. A kötet nagyobb felét kitévő, Magyarország mezőgazdaságáról szóló kézirat (*De re rustica Hungarorum*) azonban mostanáig csak kisebb szemelvényekben látott napvilágot. Rendszeres leírás az állattartásról, földművelésről és vadászatról. A másik nagyobb kézirat a magyarországi szőlőművelést, mellette pedig a tokaji és a kőszegi borvidéket mutatja be. A szövegeket még két kisebb anyag, a magyarországi gabonakereskedelem és a magyar öltözetek bemutatása egészíti ki. Mindegyik kézirat elsőszámú lelőhelye a budapesti Református Theológiai Akadémia Ráday Gyűjteménye.

Tarnai Andor válogatása a közvélemény és a tudományos kutatás által kevésbé ismert arcát mutatja meg a polihisztor Bélnek. Elsősorban nyelvészeti írásaiból, kisebb részben történetírói értekezéseiből, majd leveleiből és országleíró munkásságából ad közre részleteket. Ezek egy része a könyvekhez, nyelvtanokhoz írt bevezetők, valamint a levelek a tudós személyiségét, a világról alkotott képét, emberi és szaktudományi elképzelését közvetlenebbül képviselik, mint a hosszadalmasabb, rendszeres leíró értekezések. Így tűnik ki, Bélnek mennyire szívügye volt a nyelvtanulás és nyelvtanítás, a magyarországi tudomány fejlődése, melynek érdekében tudós társaság felállítására tett javaslatot. A nevezetes Notitiából azok a részek kerültek a kötetbe, amelyeket Bél minden valószínűség szerint nem másoktól kapott adatokból, hanem saját személyes tapasztalatait alapul véve fogalmazott meg. Ezek életének legfontosabb színterei, a szülőhely, az iskolázás városai és működésének helyszíne (Pozsony város és megye, Nagyszombat, Besztercebánya, Ocsova, Nógrád megye).

Mindkét kötetet gazdag jegyzet- és szómagyarázó függelék kíséri. A Wellmann Imre válogatta könyv külön értéke Bél nyomtatott munkásságának, kortársi és későbbi

kiadásának jegyzéke. A kötetek nyelvezete szép, mai magyar beszélt nyelv, mely barátságos közelségbe hozza az eredeti latin írás bonyolult barokkos mondatait.

*Kósa László*

*Lábadai Károly: Laskaiak.*

Eligazító a laskói helytörténeti és néprajzi gyűjteményhez. Második, bővített kiadás. Kiadta a Horvátországi Magyarok Szövetségének Oktatási Bizottsága, a laskói Petőfi Sándor Művelődési Egyesület és az eszéki községközi Harcoszövetség anyagi támogatásával. Eszék–Laskó, 1984. 67 l.

A drávaszegi Laskó község helytörténeti és néprajzi gyűjteményének 1981-i megnyitása adott alkalmat a helységről szóló legfontosabb ismereteket összefoglaló kiadvány megjelentetésére. A település helye már az őskorban lakott volt. Római kori emlékei vannak, a magyar történelemben az Árpád-kortól szerepel. A Balkánra vivő Duna menti kereskedelmi út révén gazdag, virágzó helységgé fejlődött. A mocsarak között meghúzódó lakossága a török hódoltságot is átvészelte, de a helység elszegényedett jobbágytelepüléssé lett. A könyvecske nagyobbik része a Laskón született vagy működött literátorok rövid életrajzát tartalmazza: Laskai Osvát, Sztárai Mihály, Szegedi Kis István, Tolnai Bálint, Laskói Csókás Péter, Laskai János, Asztalos Botos János, Ács László, Ács Gedeon, Ács Zsigmond, Baranyai Júlia. Ezután következik a gyűjtemény leírása. A helytörténeti szobák eredeti leleteket és tárgyakat, valamint dokumentumok fényképeit, a néprajzi részleg kézimunkákat, viseletet, használati és gazdasági eszközöket, bútorokat tartalmaznak.

*K. L.*

*Lábadiné Kedves Klára: Barkócakoszori.*

Alfalusi (drávaszegi) népi játékszerek. Kiadja a Horvátországi Magyarok Szövetsége. Eszék, 1984. 93 l.

A baranyai Drávaszeg három, egymás közelében fekvő községét, Kopácsot, Laskót és Várdarócot nevezik környékükön Alfaluknak. Fogyó lélekszámuk ma már a háromezret sem éri el. Népi kultúrájuk, hagyományaik, nyelvjárásuk hasonlósága és azonossága okán néprajzi együvé tartozásuk vitathatatlan. Néprajzi kutatásuk mintegy másfél évtizede élénkült meg. Ezúttal a magyar néprajzi szakirodalomban viszonylag ritkán vizsgált területtel, a játékszerekkel (tehát nem az énekes-táncos gyermekjátékokkal!) gyarapodott. „Dolgozatomban játékszernek tekintem mindazokat a tárgyakat, élőlényeket, amelyeket a gyermek azért vesz kezébe, hogy játsszon vele, ösztönösen vagy tudatosan alakítsa, formálja” – írja tágan megfogalmazva a könyv tárgyát a pedagógus szerző. A gyűjtést – melyet nem túl régen, 1979-ben szakköri munkaként kezdett – bemutatva tér rá a játékszerek felosztására és jellemzésére. Szerencsük szerint a nagyszámú, kétszázharminc játékot a következő tizenhét csoportba sorolta: játékbabák; játékállatok; ruhanemű; háztartási és műszaki eszközök; gazdasági